

Gensyn med Fort Frederik

(kommentar sendt til Politiken d. 29.04.2012)

Af Ulla Lunn, arkitekt m.a.a.

At pudsens skaller på Fort Frederik er et godt tegn. Det betyder at den tiendedel af fortets facader som Vestindisk – Dansk Lærlinge Initiativ (VIDA) har istandsat i 2005 nu igen kan 'ånde' og over årene slippe af med murenes ophobede fugt. Men 9/10 del af fortet lider stadig under den cementpuds og plasticmaling, som amerikansk 'restaureringsmetode' har tilført fortet. Pudsens, der skaller af, er gammeldags kalkmørtel. Den trækker fugtighed og ikke mindst salte ud til overfladen af muren, som derefter vaskes af, af regnen. Når solen skinner på en kalket mur tørrer den ud og køles ned, og det er godt for et hus i tropen. At Fortet ikke ser godt ud er fordi det ikke bliver vedligeholdt som det burde, med et nyt lag puds med jævne mellemrum. Men fortet er ikke ved at synke i grus!

Det afskallede puds er også et tegn på, at vi der satte projektet i gang havde den fornødne ydmyghed i forhold til opgaven. Vi arbejdede sammen med de vestindiske fredningsmyndigheder fordi det er Vestindernes eget ansvar at passe på deres bygningskultur. Men de har desværre ikke pengene til at vedligeholde, hverken pudsede eller plasticmalede facader. Jeg startede en dialog om bygningsbevaring på øerne for mere end 10 år siden. Jeg gik i partnerskab med Murerfaget i Danmark, Odense og Herning tekniske skoler, lokalregeringen og bevaringsorganisationerne på øerne. Samarbejdet og projektet var naturligvis forløbet i en større skala og med et langt bedre resultat, hvis det var blevet støttet af det officielle Danmark. Men det blev det ikke, trods gentagne ansøgninger.

Danske lærlinge og unge fra øerne uden uddannelse kan selvsagt ikke restaurere et helt fort, men de kan lære noget om materialer, om den daværende byggeskik og de oprindelige håndværk og om at arbejde i tropesol. De kan lære om at samarbejde på trods af fortiden og på tværs af kulturforskelle. Desuden har initiativet implementeret viden om materialer og håndværksmetoder, der lever videre i andre projekter på øerne i dag.

Det er ikke rigtigt, som anført i Politiken 28.4. at alt blev betalt fra dansk side. Vestinderne betalte også deres del, og rejste lokale midler bl.a. gennem Rotary - St. Croix. Der var stor gæstfrihed og stor anerkendelse fra lokalsamfundets side. Da de danske murerlærlinge og deres undervisere afleverede den pudsede og kalkede gårdfacade på Fort Frederik i 2005, var det ikke skrevet nogen steder, at samarbejdet ikke skulle fortsætte. Men det gjorde det altså ikke, for vi kunne ikke skaffe pengene til at restaurere hele fortet.

Den fornødne ydmyghed i forhold til at gennemføre restaureringsprojekter i US Virgin Islands gælder også det vilkår, at der ikke er uddannede håndværkere på øerne, som kan løse opgaven. Og man kan ikke komme og bare udføre arbejdet med danske håndværkere, på nyimperialistisk vis. Det forhindrer samarbejdets etik og det forhindrer amerikansk lovgivning. Holger Bernt Hansen antyder, at noget sådant har gjort sig gældende, men det må jeg afvise.

Holger Bernt Hansen har ret i, at dele af befolkningen oplever kolonitidens bygninger som 'skamstøtter' over slaveriet. Men vestindere og danskere ved også, at fortiden ikke forsvinder selv om bygningerne forfalder. Historien kan ikke ændres. Men oplevelsen af bygningen kan forvandles fra en 'skamstøtte' til et 'monument for venskab', hvis man holder op med at fortrænge sin historie, men tager den på sig. Og det gør vestinderne i langt højere grad end danskerne. I øvrigt opfordrer Durban 1-erklæringen til, at vi implementerer sådanne samarbejder; bygger bro mellem tidligere koloniherre og tidligere koloni.

At bygge bro handler om at skabe uddannelse, for uden håndværkere kan man ikke bevare bygningskulturen. Og det er primært i bygningerne, at historien konkret kommer til syne på US Virgin Islands. Under amerikansk lovgivning skal alt imidlertid bydes ud til private, og hvis der ikke findes lokale håndværkere, så kommer de fra Puerto Rico eller Florida. Under amerikansk lovgivning findes der ikke et lærlingesystem som vores, og der er meget lidt prestige i håndværk. Det er netop denne onde cirkel man bliver nødt til at bryde ved at skabe jobs i branchen. En branche som danske penge kunne være med til at skabe ved at lokalisere midler til restaurering.

Nu fremstilles det i Politiken som om der var en konflikt mellem de danske murere på den ene side og de lokale på den anden side. Det er ikke rigtigt, for trods de afskallede mure, så var VIDA programmet et godt forankret og populært projekt. I januar 2010 blev jeg spurgt af guvernør John deJongh om VIDA projektet kunne genoptages. Justeret og opdateret i forhold til, hvad vi lærte af pilot projektet, men med uddannelse i fokus. Det kunne vi desværre ikke, for der har indtil nu ikke været nogen, der ville støtte det. I februar 2012 blev jeg igen opfordret af lokale historikere og arkitekter, til at forsøge projektet genoptaget. Der er altså ikke nogen konflikt, men stærke ønsker om samarbejde. Man kan og bør snarest skabe et sådant projekt. Fort Frederiks gennemgribende restaurering, organiseret som læreplads for lokale unge, vil koste ca. 25 mio. Kr.

Den fornødne ydmyghed overfor at bevare bygningskulturen i Vestindien gælder også problemets omfang. Der er 3 historiske byer, 5 forter, mange kirkebygninger og gravpladser og 150 plantageruiner. Det er en fantastisk arv som de 110.000 vestindere ikke kan løfte selv, så foruden dansk hjælp burde USA naturligvis også bidrage. I maj 2011 sponsorerede ICOMOS Danmark et symposium på Nationalmuseet, hvor eksperter lagde linierne for, hvad der bør gøres for at bevare bygningskulturen og etablere et samarbejde om vores fælles historie. Et referat kan downloades på www.denvestindiskearv.dk

Nu, i februar 2012, er den sidste store arbejdsplads på US Virgin Islands, olieraffinaderiet Hovensø lukket. Så nu har øerne kun turismen at leve af. Her er den enestående bygnings- og landskabskultur deres største aktiv. Et nyt projekt jeg arbejder med på er, at indskrive bevaring af bygningskulturen i en strategi for bæredygtig udvikling, såvel indenfor energi som byudvikling. Men er der overhovedet basis i Danmark for at skabe et samarbejde med Vestinderne om at bevare bygningskulturen, som er det konkrete vidnesbyrd om vores fælles historie?

Uffe Elbæk anfører at Kulturministeriets interesse for denne del af danmarkshistorien udmøntes i arkivalierne, der ligger i København. Arkivalierne vil blive digitaliseret med et tilskud fra statens pulje til Danske Kulturminde i Udlandet på 4 mio. Kr., hvilket dog kun er en lille del af omkostningerne. Men

arkivalierne vil, selvom de kommer til at ligge på nettet, i overvejende grad kun komme danske forskere til gavn, for de er skrevet på dansk. Vestinderne har stadigvæk ikke adgang til deres egen historie, for projektet omfatter end ikke et sted - et research center - på US Virgin Islands, hvor man kan få hjælp til at studere arkivalierne. Det var da det mindste, man kunne forvente, hvis digitaliseringsprojektet skal gøre det ud for Danmarks bidrag til opretholdelsen af vores fælles historiske arv.

I 2017 markeres De Vestindiske Øers overførsel fra dansk herredømme til at blive en koloni under USA, uden statsrettigheder. Bliver der noget at fejre?

Vi har nedsat en gruppe under Dansk Vestindisk Selskab, der vil fremlægge en handlingsplan for en række initiativer til jubilæet i 2017. Vi har erfaringerne med at samarbejde med Vestinderne, vi ved hvad vi kan bidrage med og hvad der forventes af os. Samarbejdet er inspirerende og lærerigt, for vestinderne er generelt meget mere historisk bevidste end vi danskere.

Kære politikere; brug nu den viden, lyst, vilje og erfaring, der allerede findes blandt vestinderne og danskerne. Et politisk initiativ er meget længe ventet og velkomment, uanset om det er V, K, S eller R, der står forrest. Hvorfor er der i øvrigt ikke nogen interesse fra udenrigsministeren i dette spørgsmål? Hans ministerium var måske bedre gearet til at arbejde sammen med US.

Hvis det ikke igen blot skal ende i dækningsløs imødekommenhed, snak og forhaling, kunne man f.eks. sætte Fort Frederiks restaurering på folkeaktier, så det folkelige pres på politikerne kan opretholdes. Det burde Politiken organisere. Og de 10 – 15.000 danske turister, der årligt besøger øerne kunne også bidrage. Det er jeg sikker på de gerne vil, når de forstår den rette sammenhæng.

Så 'Hurra' for de afskallede mure på Fort Frederik, de er sindbilledet på det problem vi står overfor – gid det endelig ville føre til, at de der har midlerne og magten også kan finde motivet, modet og handlekraften.

Ulla Lunn, arkitekt m.a.a.

Steenstrups Allé 17, 3.th, 1924 Frederiksberg

M: 26157727